

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui

2024 m. liepos 9 d., Nr. 24-070VK

DĖL VALSTYBINĖS KALBOS ĮSTATYMO NR. I-779 PAPILDYMO 8 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3667

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), viena didžiausių verslo organizacijų Lietuvoje, vienijanti teikia nuomonę dėl Valstybinės kalbos įstatymo (toliau – Įstatymas) Nr. I-779 papildymo 8 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIVP-3667 (toliau – Įstatymo projektas).

Pirma, suprantame problemą, kurią siūloma spręsti projektu – į Lietuvą atvykus daug užsieniečių, kurie nėra itin suinteresuoti kalbėti lietuviškai, vartotojai kartais negauna paslaugų valstybine kalba, taip yra pažeidžiama jų, kaip paslaugų vartotojų, teisė, įtvirtinta Valstybinės kalbos įstatymo 7 straipsnyje.

Tačiau, reikalinga platesnė diskusija, kaip subalansuoti verslo sąlygas ir siūlomas plėsti vartotojų teises. Svarbu užtikrinti tvarų balansą tarp šių dviejų vertybių. Per daug sugriežtinus verslo sąlygas, dėl to gali nukentėti patys vartotojai dėl bendrai išaugusių kaštų, taip pat mažiau užsieniečių gali rinktis atvykti į Lietuvą ir pradėti čia veiklą, kas lemtų mažesnę ekonomikos augimą. Dėl to verta svarstyti ir kitas reguliavimo alternatyvas siekiant spręsti šią problemą.

Atitinkamai, teikiame, mūsų vertinimu, pagrindinius probleminius įstatymo projekto aspektus:

- **LVK nuomone, siūlymas įpareigoti dalijimosi platformos partnerį – kurjerį ar pavėžėją – kalbėti A2 lygiu yra perteklinis.** Taip manome dėl eilės priežasčių – 1) dauguma kurjerių ir pavėžėjų užsiima kitomis veiklomis ir per platformas dirba santykinai nedaug laiko, todėl jiems ekonomiškai neracionalu skirti 6 mėnesius lietuvių kalbai išmokti; 2) dalijimosi platformos „Wolt“ ir „Bolt“ sulaukia itin nedaug skundų dėl paslaugų teikimo – ir tik nedidelė skundų dalis yra susijusi su tuo, kad nepavyko susikalbėti su kurjeriu ar pavėžėju. Atvejai, kai paslaugos gavėjui iš esmės kilo problema dėl to, kad negalėjo susikalbėti su kurjeriu ar pavėžėju, sudaro kelias promiles nuo visų suteikiamų paslaugų; 3) kaip aptarta Švietimo ir mokslo komiteto suorganizuotuose klausymuose dėl Įstatymo projekto, A2 lygiui pasiekti daugumai asmenų prireikia nuoseklaus ir intensyvaus mokymosi bent 6 mėnesius. LVK nuomone, lietuvių kalbos mokėjimas A1 lygiu būtų pilnai užtektinas kurjeriams ir pavėžėjams, ypač atsižvelgiant į platformų taikomus autovertimo ir vartotojų aptarnavimo sprendimus;
- **Įstatymo projektas turėtų atsižvelgti į dalijimosi ir prekybos platformų taikomus autovertimo ir klientų aptarnavimo sprendimus.** Lietuvoje veikiančios dalijimosi platformos taiko autovertimo sprendimus ir visą parą teikia aptarnavimo paslaugą visiems paslaugos subjektams – pardavėjui (maisto tiekimo ar prekybos pramonei), kurjeriui ar pavėžėjui, gavėjui. Sparčiai tobulėjant autovertimo sprendimams ir dalijimosi platformoms skiriant reikšmingą kiekį resursų klientų aptarnavimui visą parą užtikrinti, privalo būti atsižvelgiama į tai, kad šie sprendžia didžiąją dalį atvejų, kai kurjeris ar pavėžėjas turi komunikuoti su paslaugos gavėju. Tobulėjant autovertimo sprendimams, tikėtina, bus vis mažiau probleminių atvejų dėl nesusikalbėjimo tarp kurjerio ar pavėžėjo ir paslaugos gavėjo;
- **Tiek autovertimo sprendimų, tiek skubiai prieinamų klientų aptarnavimo paslaugų kontekste, privaloma įvertinti žodžio „tiesiogiai“ tikslingumą įstatymo projektu siūlomoje formuluotėje.**
- **Privalo būti išaiškinta, kas laikytina „tiesioginio vartotojų aptarnavimo lietuvių kalba užtikrinimu“.** LVK nuomone, jeigu pvz. restorano padavėjas nekalba lietuviškai pagal šią dieną taikomą išimtį, tačiau

restorano klientas pasinaudoja Įstatymo 7 str. įvirtinta teise būti aptarnaujamas valstybine kalba, padavėjas, teikiantis paslaugą, gali būti pakeistas. Pakeitus padavėją, taip būtų užtikrinamas tiesioginis vartotojų aptarnavimas lietuvių kalba. Tokiu atveju, LVK nuomone, konkretus darbuotojas gali nekalbėti lietuvių kalba, tačiau restorano atitiktis siūlomam reguliavimui yra užtikrinama;

- **Privalo būti atitolinama siūlomo reguliavimo įsigaliojimo data.** Atsižvelgiant į tai, kad išmokti lietuvių kalba kalbėti A2 lygiu užsieniečiui prireikia bent 6 mėnesių, o dažnu atveju ir daugiau (nes asmuo paprastai negali skirti 40 akad. val. per savaitę mokymuisi, nes turi darbą), Įstatymo projekto įsigaliojimo data turi būti reikšmingai atidedama;
- **Privalo būti įvertinta, kiek žmonių atvyksta į Lietuvą dirbti trumpuoju laikotarpiu.** LVK žiniomis, itin nemažai žmonių į Lietuvą dirbti atvažiuoja santykinai neilgam laikotarpiui, atitinkamai, iš jų interesų perspektyvos gali atrodyti neracionalu A2 lygiu išmokti lietuvių kalbą, ypač atsižvelgiant į tai, kad užsienietis gali važiuoti į kitas valstybes, kuriose galės išpildyti norą trumpuoju laikotarpiu užsidirbti. Šiame kontekste Įstatymo leidėjas privalo bendrai įvertinti, kokį santykį su čia atvykstančiais užsieniečiais nori formuoti ir ko iš jų tikisi. Pavyzdžiui, Seime Krašto apsaugos ministro L. Kasčiūno iniciatyva jau yra pateiktas Įstatymo projektas¹, kuriuo iš esmės siekiama formuoti tokį valstybės santykį su užsieniečiu, kad iš užsieniečio, nuolatos gyvenančio Lietuvoje bent 5 metus, valstybė jau tikisi, kad šis kalbės sklandžiai lietuvių kalba, turės pilietiškumo pagrindus. Tuo tarpu šis Įstatymo projektas iš esmės nurodo, kad ekonominis migrantas jau pirmąją (savarankiško) darbo dieną privalo mokėti lietuvių kalbą A2 lygiu;
- **Svarbu įvertinti, kas realiai kontroliuos, kad siūlomo reguliavimo būtų laikomasi.** Praktikoje retu atveju galima bus įvertinti, ar asmuo geba kalbėti lietuvių kalba A2 lygiu, nes tik itin retu atveju darbo metu kurjeriui ar pavėžėjui tektų kalbėti A2 lygiu;
- **Svarbu įvertinti, kokiam subjektui teks prievolė „užtikrinti tiesioginį vartotojų aptarnavimą lietuvių kalba“.** LVK vertinimu, ši pareiga gali kilti išimtinai kurjeriui ar pavėžėjui (ir tokiu atveju visiškai būti netaikoma dalijimosi platformai), arba gali kilti išimtinai dalijimosi platformai (ir tokiu atveju visiškai būti netaikoma šios partneriui – kurjeriui ar pavėžėjui);
- **Tikslinga įvertinti, ar siūlomu reguliavimu reikšmingai padidinus lietuvių kalbos kursų paklausą, šių pasiūla nebus per maža.** Kadangi, tikėtina, tektų didinti teikiamų lietuvių kalbos kursų kiekį, svarstyтина įvertinti siūlomo teisinio reguliavimo poveikį valstybės finansams. LVK nuomone, jeigu Seimas priims siūlomą reguliavimą, valstybė privalės užtikrinti tinkamą lietuvių kalbos kursų paklausą, kad atitiktis reguliavimui kaštai nekristų ant verslo pečių.
- **Pastebėtina, kad į Lietuvą toliau atvyksta pabėgėliai iš Ukrainos.** Per 2023 m. į Lietuvą atvyko kiek daugiau kaip 10 tūkst. ukrainiečių. Vien per paskutines 7 dienas Lietuvoje užsiregistravo 223 nauji pabėgėliai. Nepaisant to, kad dalis asmenų grįžta į Ukrainą, į Lietuvą atvažiuoja kiti karo paveikti asmenys. Atvykstančių karo pabėgėlių skaičius taip pat gali padidėti – nežinome, kaip toliau vystysis karo Ukrainoje eiga. Norint užtikrinti kuo didesnę Lietuvos atvirumą pabėgėliams iš Ukrainos, privalo būti išlaikyta valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimų išimtis atvykstantiems Ukrainos piliečiams.

¹ Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 26, 35, 41, 42, 44, 53, 107 straipsnių pakeitimo Įstatymo projektas Nr. [XIVP-3352](#)

Atsižvelgiant į eilę probleminių šio Įstatymo projekto aspektų, LVK teikia šiuos *procedūrinius ir techninius* pasiūlymus:

1. Kreiptis į Vyriausybę išvados dėl Įstatymo projekto. Vyriausybė *inter alia* privalo įvertinti, ar Įstatymo projektas nepareikalaus papildomų valstybės resursų, ir ar reikalavimas kurjeriams, pavėžėjams ir kai kuriems darbuotojams kalbėti lietuvių kalba A2 lygiu yra proporcingas, atsižvelgiant į *de facto* reikalingas lietuvių kalbos žinias darbo vietoje;
2. Kreiptis į Seimo Ekonomikos komitetą dėl papildomo komiteto išvados, įvertinus tai, kad Įstatymo projektas iš esmės keičia vartotojų teisių ir verslo sąlygų balansą;
3. Įstatymo projekto formuluotėje atsisakyti žodžio „tiesioginį“ (žr. Teisės departamento išvados 2.1. p.);
4. Atsisakyti siūlomo 8 str. 2 d. kaip perteklinės (analogiška nuostata yra įtvirtinta Vartotojų teisių apsaugos Įstatyme; žr. Teisės departamento išvadą);
5. Įvertinti, kam kiltų pareiga užtikrinti, kad dalijimosi platformos partneris – kurjeris ar pavėžėjas – galėtų suteikti paslaugą valstybine kalba;
6. Mūsų pateiktų pastabų kontekste įvertinti Įstatymo projekto poveikį ekonomikai, darbo jėgos pritraukimui, verslo sąlygoms ir valstybės finansams.

LVK taip pat teikia siūlymus Įstatymo projekto turiniui:

1. Įtvirtinti, kad paslaugos teikimo metu autovertimo ir klientų aptarnavimo sprendimai gali būti panaudoti vartotojų aptarnavimui valstybine kalba užtikrinti;
2. Atidėti Įstatymo projekto įsigaliojimo datą iki 2026 m. gegužės 1 d., atsižvelgiant į reikmę asmenims prisitaikyti prie siūlomo reguliavimo bei Teisėkūros pagrindų Įstatymo 20 str. 4 d. įtvirtintą „dviejų datų“ taisyklę, nurodančią, kad „Teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos;“
3. Užtikrinti, kad Įstatymo projekto tekstas neužkirstų kelio naujai atvykusiems asmenims teikti paslaugas, numatant 6 mėnesių trukmės reguliavimo netaikymo laikotarpį į Lietuvą pirmą kartą atvykstantiems asmenims iš kitų šalių. Tokios išimties numatymas neužkirstų kelio naujai atvykstantiems asmenims papildomai užsidirbti ir prisidėti prie vertės kūrimo per dalijimosi platformas. Tokios išimties numatymas taip pat leistų Lietuvoje įsikūrusiems asmenims spėti išmokti lietuvių kalbą tam tikru lygiu;
4. Užtikrinti, kad laikina išimtis pabėgėliams iš Ukrainos, kai valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimai šiems netaikomi, ir toliau būtų taikoma ir tęsiama iki karo Ukrainoje pabaigos.

Pagarbiai

Generalinis direktorius

Emilis Ruželė